קדושת לוי — בהעלותך

בהעלותך את הנרות כו' (במדבר ח, ב). כי יש לפעמים צדיק נופל ממדריגתו, כי השם יתברך חפץ חסד וכל הנצוצין שנפלו בעמקי הקליפות רצונו יתברך שיתעלו ויעבדו את הבורא. והנראה כשהצדיק נופל אז הוא כמעט במקום הנצוצין ובודאי הצדיק כבר נקשר קשר אמיץ בשורש העליון וחוזר ביתר שאת ויתר עז ומחמת זה הנצוצין גם כן פונים לשרשם ונתעלים. וזהו שאמר הכתוב בהעלותך את הנרות, היינו בהעלותך הניצוצין. אל פני המנורה, לשון פנה כאשר יפנו הניצוצין אל המנורה שזו היא השכינה שורש העליון אזי יתעלו כולם ויאירו שבעת הנרות:

ואתנה את הלוים כו' (במדבר ח, יט), ופסוק הקודם ואקח את הלוים. ופירש רש"י על פסוק ואתנה כו', חמשה פעמים ישראל בפסוק להודיע חיבתן כו', כי אדם הבוחר דבר מהדברים נמצא מוכח שזה אוהב יותר משאר דברים כיון שבחר בו מכל הדברים. וכאן שבחר הקדוש ברוך הוא בלוים שמא תאמר חס ושלום כיון שבחר בלוים אין אהבתו על ישראל. ולזה כתב ישראל חמשה פעמים בפסוק זה להודיע חיבתן של ישראל כמו ללוים ומה שבחר בלוים הוא רק לכפר על בני ישראל:

לפרש הענין מפני מה כאן בקרבנות הלוים נאמר בלקיחה ליקח העולה ואחר כך החטאת ובעשיית הקרבנות נאמר ועשה אחד חטאת ואחד עולה חטאת קודם. הפירוש הוא כן, שאבי מורי ז"ל אמר טעם נכון שעל כל החטאים מביאים בתחילה החטאת ואחר כך העולה ובחטא עבודה זרה תחילה העולה ואחר כך החטאת, כי אמרינן בגמרא משל למלך שבאים לרצותו נכנס פרקליט תחלה לרצותו ואחר כך מביאין לו דורן וחטאת הוא הפרקליט לכפר ולרצות את השם יתברך ואחר כך הדורן הוא העולה שכולו כליל והוא דורן ואינו מכפר. והקשה אבי ז"ל הלא העולה גם כן מכפר על המחשבה כידוע. אך בכל העבירות אין הקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה למעשה ואינו צריך כפרה, אבל בעבודה זרה המחשבה מצטרף למעשה וצריך כפרה לזאת בעבודת אלילים העולה תחילה שמכפר על המחשבה שקודמת למעשה. לפי זה נראה לי כאן, כי הענין הוא ישראל הם עם קדוש זרע אברהם יצחק ויעקב וקרבנות הלוים היה לכפר על מעשה העגל. והנה באמת ישראל לא טעו במעשה העגל רק הערב רב עשו וכוונו לעבודה זרה, אבל ישראל היה בלבם להשם יתברך רק שרצו במנהיג הדור ועל זה היו צריכין לכפרה. וזו שאמר הכתוב ולקחו כו', מהראוי היה להיות העולה קודמת שזו הוא כפרה על חטא עבודת אלילים אך שבאמת ישראל הם עם קדוש ולא היה בלבם לעבודה זרה רק רצו במנהיג הדור לזה צריכין כפרה. ועל זה ועשה את האחד חטאת, היינו פרקליט ליכנס לכפר ואת האחד עולה לדורן לפני השם יתברך שיקבלנו ברצון ואהבה וחסד שישראל לא חטאו בעבודה זרה כלל:

ויהי בנסוע הארון (במדבר י, לה). נו"ן הפוכה, כי הנו"ן מורה על יראה ולכך הוא כפוף ולכך כל האותיות הופכים פניהם, כי כל אחד בוש מלהסתכל על חבירו. והכלל הוא, כי האדם צריך להיות צנוע ביראת אלהים כמאמר לעולם יהא אדם כו', אבל כשהאדם רוצה להעלות נצוצות צריך לגלות היראה ובזה יעלה הניצוץ גם כן לירא את ה'. והנה הליכות ישראל במדבר היה להעלות נצוצות הוצרכו אז לגלות היראה לכל בכדי שעל ידי זה יראו הנצוצות גם כן את ה'. וזהו בנסוע הארון, שהארון נוסע עם ישראל במדבר להעלות נצוצות ואז צריכין לגלות היראה. וזהו הרמז בנו"ן שמורה על יראה הופך פניו לגלות היראה בכדי להעלות הנצוצות:

מי יאכילנו בשר כו' זכרנו את הדגה כו' (במדבר יא, ה). לכאורה אינו מובן מה ענין לבשר זכרנו את הדגה. ונבאר, כי במן טעמו כל הטעמים שרצו לטעום בו, רק זה המאכל שהיה ידוע להם הטעם היו ממשיכים במחשבה במן לטעום בו זה הטעם, אבל זה המאכל שלא טעמו עדיין לא ידעו האיך להמשיך טעמו במן. והנה טעם בשר כשר, דהיינו בשחיטה ומליחה כמצותה יש לו טעם אחר מבשר בלא שחיטה ומליחה. והנה במצרים היו אוכלים בשר בלא מצוה, דהיינו בלא שחיטה ומליחה זה הטעם ידעו אבל הטעם מבשר הנעשה כמצותה זה לא ידעו עדיין טעמו. וכאן אחר מתן תורה שנצטוינו בבשר על מצות הנ"ל זה הטעם לא ידעו איך להמשיך במן כדי לטעום בו אבל טעם דגים טעמו במן מחמת שלא נשתנה טעמן שלא היה בה שום מצוה. וזהו שאמרו מי יאכילנו בשר כו', כדי לטעום טעמו אחר כך במן. זכרנו את הדגה, טעם דג אנו יכולין לטעום במן אבל טעם בשר לא כנ"ל. וזהו שהקדוש ברוך הוא יעשה סעודה לעתיד לבא מלויתן ושור הבר וברי אווזות ויין המשומר, כי באמת יאכלו בני ישראל מן כאשר היה בימי יציאת מצרים לכך יעשה הקדוש ברוך הוא סעודת הצדיקים לעתיד לבא מהדברים אלו כדי שאחר זה כשיאכלו המן יטעמו המאכלים שאכלו בסעודה ובמי באר יטעמו כל המשקים כאשר היה ביציאת מצרים:

והמן כזרע גד (במדבר יא, ז). כי האדם הנותן צדקה הוא משפיע בעני. ורבותינו ז"ל אמרו (ויק"ר לד) יותר ממה שבעל הבית עושה כו'. אם כן העני גם כן משפיע בבעל הבית. אפס החילוק שבעל הבית משפיע להעני דבר גשמי והעני משפיע לבעל הבית דבר רוחני, דהיינו שהקדוש ברוך הוא נותן לו עולם הבא וקדושה וטהרה. וכן היה במן שהמן היה משפיע לישראל שאכלו ממנו דהוא קצת גשמי וישראל השפיעו במן דבר רוחני כמאמר חכמינו ז"ל (יומא עה.) כל מה שבקשו לטעום במן היה טועמין. נמצא המן מקבל מאתם דבר רוחני איזה טעם שרצו וגד, ראשי תיבות גומל דלים. וזהו והמן כזרע ג"ד, הוא שהמן היה בו ענין גומל דלים שזה משפיע לזה גשמי וזה משפיע לזה רוחני כמו כן היה במן המן השפיע להם גשמי לישראל וישראל השפיעו בו רוחני. וזהו כזרע ג"ד, כזריעה של גומל דלים וזריעה נקרא צדקה כמאמר חכמינו ז"ל (ב"ק יז.)זרעו לכם לצדקה:

או יבואר, והמן כזרע גד הוא, יש אדם שמיגע עצמו בפרנסתו כגון העושר מה שאין כן העני אינו מיגע עצמו, רק העשיר נותן לו. כן היה טעמי מן לא היה מיגע עצמו רק במחשבה לבד מה שחשב בו טעם זה היה בו. וזהו והמן כזרע ג"ד, כזריעה שנקרא צדקה כמאמר הכתוב זרעו לכם לצדקה:

האנכי הריתי כו' כאשר ישא האומן את היונק על האדמה וכו' (במדבר יא, יב) מאין לי בשר. יש לדקדק מאי זה לשון על האדמה, אל האדמה היה לו לומר. ועוד האיך שייך כאן אצל בשר על האדמה. והנראה, כי משה היה תמיד משפיע שפע וחסד על ישראל אך שיצמצם השפע זה לא היה בבחינת

משה ולכך המן שירד בזכות משה היה בו כל הטעמים מורה על בחינתו. והנה ישראל רצו בכאן בשר וזה מורה על הצמצום ובחינת הצמצום היה בארץ ישראל. וזהו שרמז על האדמה, כלומר באותו הבחינה הם רוצים ממנו כאשר הוא בבחינת ארץ ישראל. וזהו על האדמה:

ויאמר אדני משה כלאם ויאמר משה כו' מי יתן והיה כל עם ה' נביאים כו' (במדבר יא, כח-כט). הנה הצדיקים יכולין לבטל הגזירה ולהפוך מרעה לטובה ובאמת אינם יכולין לבטל הגזירה, רק כל זמן שלא נכתב הנבואה מהגזירה בהנביא. אבל אם כבר נכתב הנבואה אז אי אפשר לבטל כדי שלא יאמרו שקר ניבא הנביא וכתב. והנה לכאורה איך יכולין להתפלל לבטל חבלי משיח הכתובים בנביא. רק התירוץ, כי הרמב"ם כתב בספר המדע ובהלכות מלכים שאין מובן מהנביאים איך יהיה קודם ביאת הגואל במהרה בימינו. והנה כיון שאינו מובן בנביאים החבלי משיח לזה אנו יכולין להתפלל לבטל כיון שאינו מפורש בפירוש בדברי הנביאים. ואם כן הוא ממה נפשך, אם אין כתוב ומרומז בהם אזי אנו יכולין לבקש לבטל, ואם כתוב ורמוז בהנביאים חבלי משיח כעת אין אנו יכולין להבין בדברי הנביאים רק כשיבא משיח צדקינו במהרה בימינו ואז ילמוד אותנו הפירוש מהנביאים. והנה אפילו אם כתוב בהם חבלי משיח הלא כשיבא משיח צדקינו כל ישראל יהיו נביאים כמאמר הכתוב ונבאו בניכם ובנותיכם כולם ידעו כו', ונמצא אנו יכולין לבקש לבטל אותם, כי כיון שיהיו כל ישראל נביאים אז אין חשש שיאמרו שקר ניבא הנביא כיון שיהיו כל ישראל נביאים ידעו שבאמת ניבא הנביא רק שהצדיקים שהיו בדור קודם ביאת הגואל בטלו זה הגזירה. והנה יהושע אמר למשה כלאם, ומשום שניבאו משה מת יהושע מכניס, ולבטל אי אפשר (כאן חסר) מחמת שנכתב בתורה. לזה אמר לו משה מי יתן והיה כל עם ה' נביאים, כלומר כשיהיו כל ישראל נביאים אז יכולין לבטל הגזירה אפילו אם נכתב כיון שכל ישראל יהיו נביאים יבינו זאת שצדיקים יכולין לבטל הגזירה אפילו אם נאמר להנביא מן ה' הצדיקים יכולין לבטל. וזהו שדרשו רבותינו ז"ל (דב"ר ג) על פסוק (דברים ט, א) אתה עובר היום את הירדן כו', שמשה פתח להם פתח שיבקשו עליו רחמים שיכנס לארץ, אף שאמר הנה אנכי מת, היינו שבנביאות משה האמינו כל ישראל שבוודאי נבואתו אמת. ונמצא אפילו אם ישראל יבקשו לבטל הגזירה ממשה רבינו עם כל זה לא יהרהרו חס ושלום אחר נבואתו, כי בוודאי ישראל יאמרו שנבואתו היה אמת רק שישראל בתפילתם בטלו הגזירה להפוך לטובה:

ותדבר אהרן ומרים במשה כו' (במדבר יב, א). אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע כו' במראה ולא בחידות (במדבר יב, ו-ח). ויש להבין דהיה לו לומר אם יהיה נביאכם ה' בחידות אליו אתודע, דזה היא החילוק בין נביאות משה לשאר נביאים. והנראה, דהנה איתא במדרש ובמכילתא שבכל מקום אשר כתיב בתורה וידבר ה' אל משה ואל אהרן, לא היה הנבואה והדיבור מה' רק למשה, ואהרן קיבל ממשה הנבואה. וכן נראה שגם שאר נביאים לא קבלו נבואתם מה' רק על ידי משה, היינו על ידי תורת משה קבלו כל הנביאים שאחריו נבואתם. וזהו הרמז בגמרא (יבמות מט:) משה ראה באספקלריה המאירה, כי הוא המאיר לכל הנביאים איך לקבל נבואתם. וזהו הרמז אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו, היינו למשה על ידי נבואות משה אתודע הנבואה לכם:

* כי נתונים נתונים המה לי מתוד בני ישראל (במדבר ח, טו). לבאר בפסוק הלשון נתונים נתונים. והנראה דרך משל ומליצה, כאשר יביאו מתנה לשר אחד פחות הערך אזי המתנה עצמה חשיב אצלו, מה שאין כן כשיביאו מתנה לשר גדול ואפרכס גדול המתנה גופא אינו חביב אצלו כלל, כי אפרכס גדול כמוהו כמה רבבות מדריגות שיש לו יהא חביב אצלו מתנה פחותה כזו אך החביב אצלו הוא נדבת לבו של זה הנותן שעלה ברצונו ליתן לו מתנה. ונמצא ערך החביבות של זה השר הוא להנותן הנתינה, כלומר שעלה בדעתו ליתן לו מתנה ולא המתנה עצמה שנותן לו. וזהו גבי השם יתברך גם כן שיקרבו לוים לעבודתו יתברך מה בצע לו בהם הלא מלפניו יחילו כל יושבי תבל וכל שרפי מעלה עומדים עליו באימה וביראה לעשות רצון קונם וחפץ צורם רק חביב אצלו יתברך מה שעלה בדעתו להתקרב לעבודתו יתברך. וזהו כי נתונים נתונים המה לי מתוך כו', כי הנתינה שלהם שעלה בדעתם שיקרבו וימסרו לעבודתו זה חשוב נתינה אצלו כנ"ל לא המתנה עצמה רק הרצון שבו שנתן מתנה זו חביב אצל הבורא:

ועל פי זה יבואר משנה דאבות (ב, א) והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות, לכאורה מלת של מצות, מיותר והוי ליה לומר שאין אתה יודע מתן שכרה. והנה דכבר אמרנו על מאמר חכמינו ז"ל (שבת סג.) כל העושה מצוה אחת כמאמרה אין מבשרין לו בשורה רעה, דהנה לשון מצות פירוש שעושה ציווי הבורא ברוך הוא וברוך שמו שמצוה לו לעשות כך והוא מקיים. דבאמת דבעשיה עצמה עושה האדם הכל לעצמו כמאמר שלמה המלך עליו השלום אם רעה או טובה הכל עושה לעצמו רק נחת רוח של הבורא מזה שמקיים כאשר צוה אותו שרוצה לעשות רצון הבורא. וזהו כל העושה מצוה אחת כמאמרה, פירוש כמו שאומרים תיבת מצוה דפירושה דהוא ציווי הבורא והוא עושה אותם כן בכונה זו לקיים מצות הבורא אז אין מבשרין לו בשורה רעה. היוצא מזה דעיקר נחת הבורא הוא במה שמקיים הציוי שלו שרוצה לעשות רצון הבורא ולכן אין חילוק בין עושה מצוה גדולה או קטנה על פי משל הנ"ל. בשלמא להשר הקטן שדבר המתנה גופא חשיב אצלו, כי הוא זה הדבר שנותן לו שפיר יש חילוק אצלו כשהמתנה הוא יותר גדול חביב אצלו יותר כיון שרוצה המתנה גופא, מה שאין כן האפרכס שאינו רוצה במתנה גופא רק הרצון של הנותן שעלה בדעת הנותן לעשות לו נחת רוח וממילא אין חילוק בין מתנה גדולה לקטנה בין כך וכך רוצה לעשות נחת רוח לו. כן גבי השם יתברך כיון שעיקר הנחת של הבורא במה שמקיים רצונו והעושה רוצה לעשות נחת רוח להבורא ממילא אין חילוק בין גדולה לקטנה כיון שהרצון שוה בכל רוצה לעשות רצון הבורא. וזהו והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות, כלומר שהשכר הוא בעצמו בעבור הציוי וכיון שהשכר הוא בעבור קיום ציוי הבורא כל השכר שוי' ואין אתה יכול להכריע בין מצוה קלה לחמורה:

וזהו כוונת הכתוב ואחרי כן יבואו הלוים וטהרת אותם והנפת אותם תנופה כי נתונים נתונים המה לי כו', לפי מה שכתבתי לעיל שהעיקר החביב אצל הבורא הוא התנדבות רצון הנתינים ולא המתנה גופא להכי צריכין שיהיה הרצון ברוב קדושה וטהרה, כי הלא ממתנה עצמה אינו נהנה הבורא רק מרצון הנתינה, ואם כן צריך הרצון להיות ברוב טהרה וקדושה. לזהו כוונת הכתוב וטהרת אותם והנפת אותם תנופה. ויבאר למה צריכין כל כך קדושת הנתינת הלוים לה'. על זה קאמר הכתוב כי נתונים נתונים המה לי, כנ"ל שהחביבות אצלו היא הנתינה ולא המתנה גופא ואם כן צריך להיות ברוב קדושה וטהרה, כי עיקר החביבות הוא הנתינה גופא להכי צריך להיות ברוב טהרה: